

Jesaja's Dochter Sion

*Een verhaal van vallen en
opstaan*

“Hierusalem! hoe is uw hovaerdy gesloncken:

Uw preutsheyt overliep, de Weelde maeckte u droncken
Met haren gouden kop, en haer fenynigh sap,
Zoo flux 't rees in uw breyn maeckte u de beenen slap:
Hoe zoudy langer staen? ghy raeckte aen 't suyzebollen,
En quaemt van d'elpenstoel, en marb're trappen rollen
Nasleypende uw perryck, besprenckelt, peersch, en blaeuw:
Daer af ghy noch behielt dees wonden versch en raeuw.

Waer is uw schoonheyd nu, die met vergode stralen
Danste op d'oneffenheyd van heuvelen en dalen? [...]
Helaes z'is langh verwelckt. een onverwacht tempeest
Dees bloem den keurs uytrock in 't midden van haer feest.
Hoe grimmigh van d'Euphraet, 't op my gebeten Babel
De voncken van haer toortze, en blixems van haer sabel
My klonck in 't aengezicht: hoe eys'lijck en verwoed
De stad aen vlammen vloogh, en zwom in enckel bloed:
Hoe schendigh 't Heylighdom zijn guldene geschieren
Most laten tot een roof Chaldeen en Assyrienen:
Al was 't, al was 't schoon dat haer handen Babylon
Aen Zedechias zaed, en Levys zonen schon:
Al sleypde ick 't yzer van dien Assur Godvergeten,
Noch heeft mijn borst meer ramps en onheyls nu gesleten.”

Inleiding

Een tekst van Vondel

*Uit Hierusalem verwoest
(1620)*

*(Tweede bedrijf, regels
605-614, 619-630)*

Inhoud

- **Metaforen en personificatie**
- **Sion gepersonifieerd**
- **Dochter Sion**
 - Context
 - Teksten
 - Een lineaire evolutie?

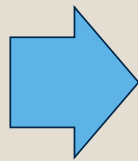
THEORETISCHE KADERS

Metafoor en personificatie

1. Theoretische kaders: Metafoor en personificatie

- Gebruik van metaforen: belangrijk retorisch en poëtisch element van profetische literatuur
- Wat zijn metaforen?
 - “X is Y”
 - Aristoteles: metafoor als transpositie

Bron
domein

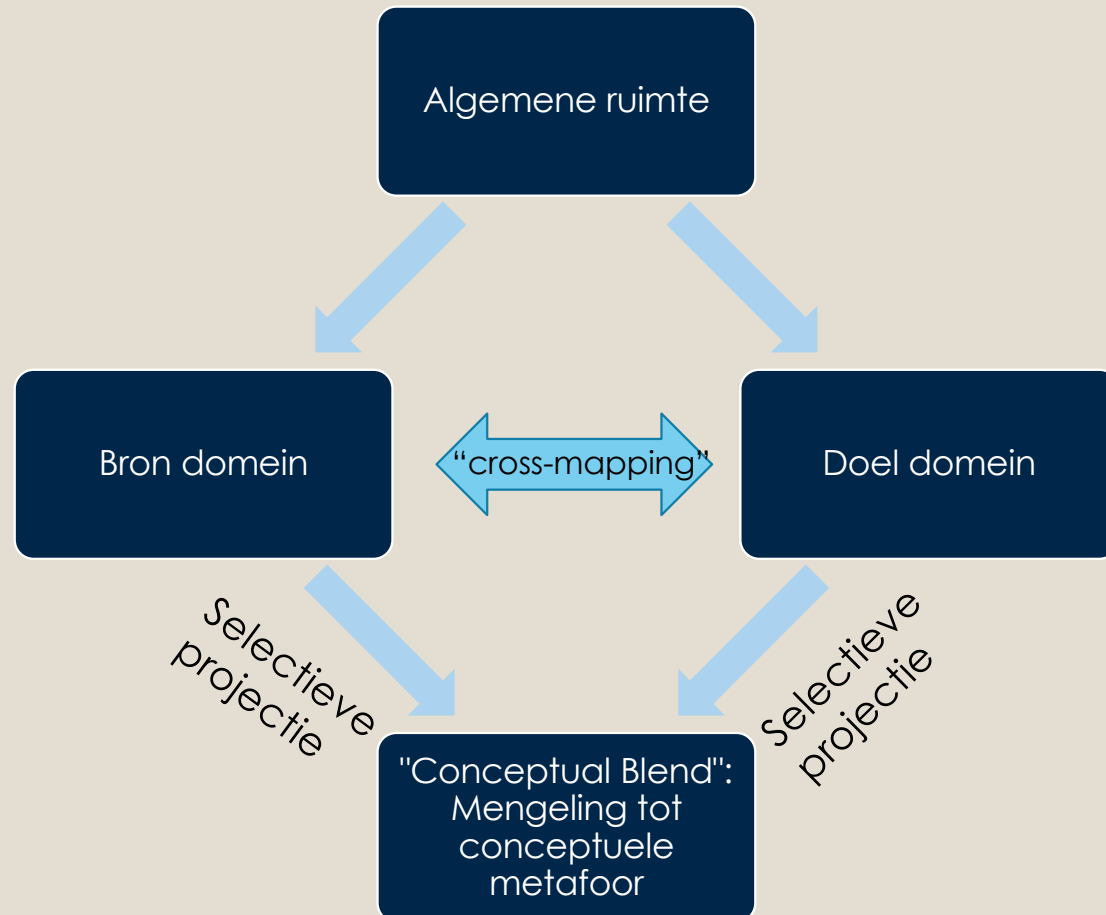
Doel
domein

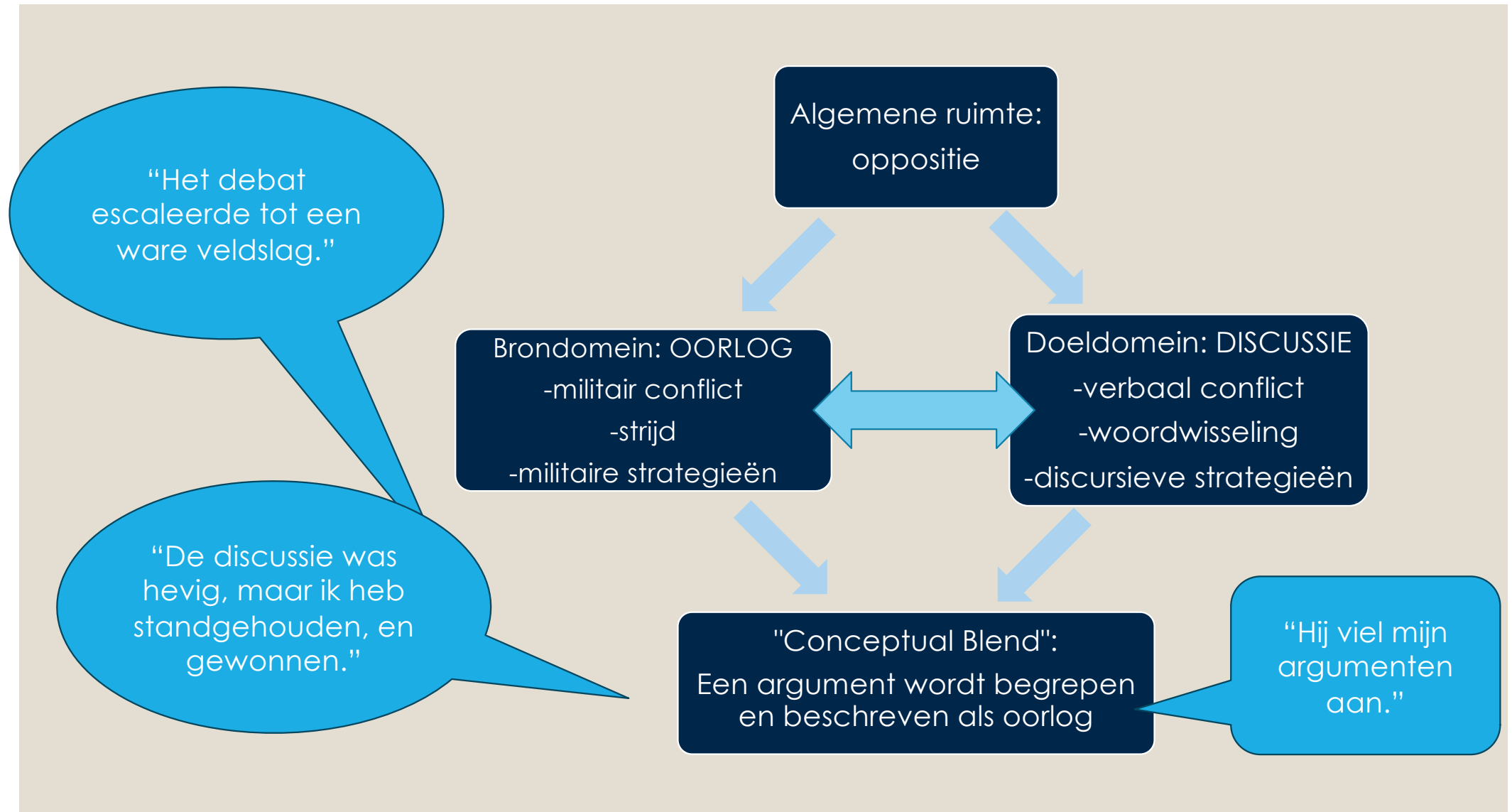

1. Theoretische kaders: Metafoor en personificatie

◦ Wat zijn metaforen?

- Lakoff & Johnson:
metaforen = structuren
van denken
- niet louter stijlfiguren
- “conceptuele metafoor”

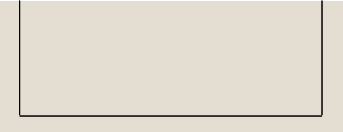

James Ensor, *La mort et les masques*

1. Theoretische kaders: Metafoor en personificatie

- Personificatie
 - Subcategorie van metaforen
 - Om een “niet-menselijk” object te begrijpen in menselijke termen
 - Belangrijk om het “personage” te plaatsen in zijn context / brondomein
 - “Dochter” Sion: belang om rol van “dochter” in context van Oude Israël te plaatsen!

GEPERSONIFIEERD SION

Rol, context en betekenis

2. Gepersonifieerd Sion

- Sion en Jeruzalem
 - Vaak gebruikt als synoniemen (zeker in Jesaja)
 - Toch een klein verschil:
 - ✓ *Jeruzalem*: hoofdstad van Zuidrijk Juda
 - ✓ *Sion*: ook de “hemelse stad”, eschatologische bijklank (cf. zionisme)
 - “Jeruzalem complex”
 - ✓ Collectie van metaforen waarbij Jeruzalem of Sion gepersonifieerd worden als vrouw
- “Sion is vrouw”
- Metafoor gevonden in vele profeten, focus op Jesaja
 - Sterke intertekstuele dimensie!
- Vele rollen: prostituée, moeder, bruid
 - Ook minder menselijke metaforen voor Sion (Isa 60: Sion als licht)

William Wetmore Story, *Jerusalem in Her Desolation*

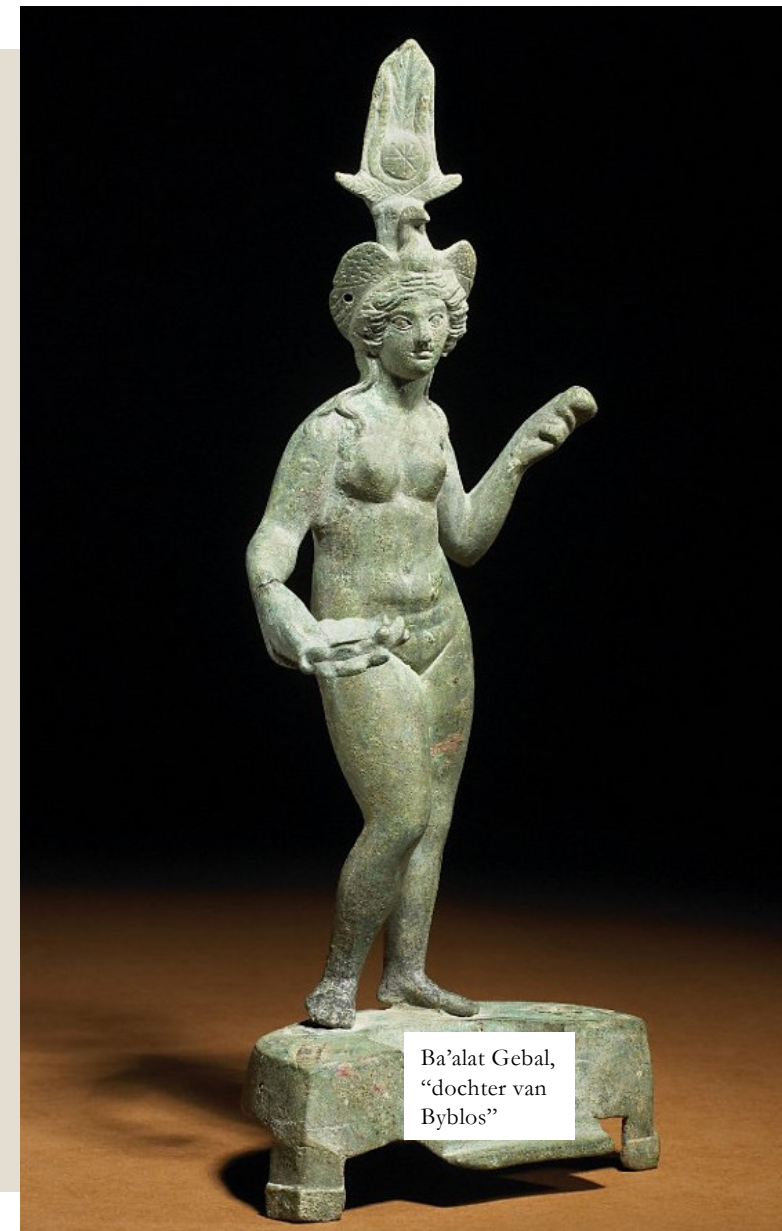
2. Gepersonifieerd Sion

- Christl Maier (cf. Henri Lefebvre): **drievoudige ruimte van Jeruzalem/Sion**
 1. *Waargenomen* ruimte → fysieke topografie, gebouwen, stadslayout
 2. *Bedachte* ruimte → theologische ideologieën, symboliek, religieuze betekenissen
 3. *Geleefde* ruimte → rituelen, liederen, liturgieën, dagelijkse praktijk
 - Implicatie voor “Dochter Sion”: niet louter geografische referentie, ook theologisch en performatief!
- De **vervrouwelijking** van Jeruzalem/Sion
 - Verbonden met vrouwelijk geslacht van steden in Hebreeuws
 - Verbanden met Oude Nabije Oosten

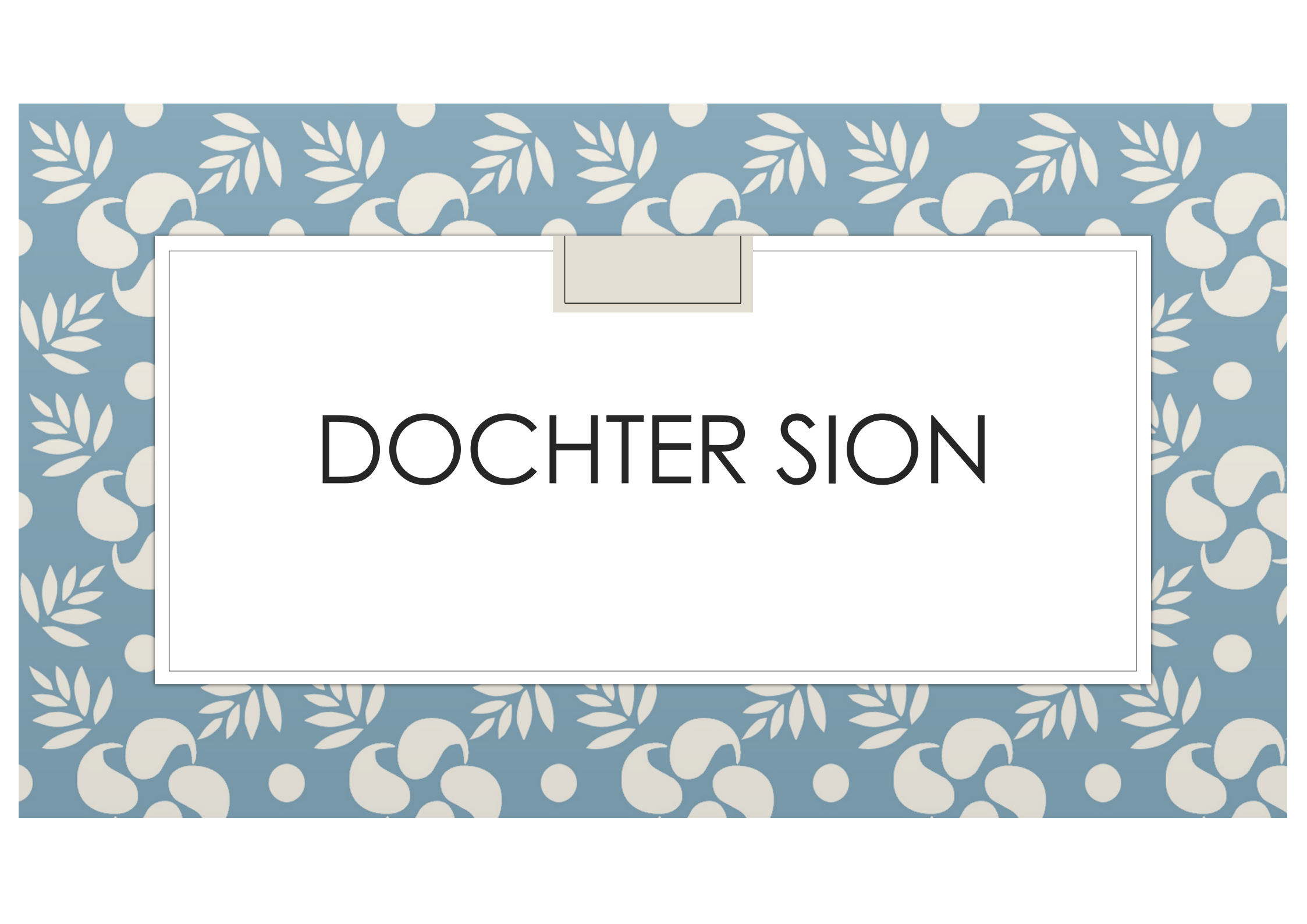
2. Gepersonifieerd Sion

○ Gelijkenissen en verschillen in het Oude Nabije Oosten

- “Dochter van...”: een gebruikelijke aanduiding voor godinnen-steden
- Byblos: Idee van een patroongodin
- Sumerië: traditie van een klaaglied van een stad:
 - Godin die huult o.w.v. de vernietiging van een stad
 - Stad soms gepersonifieerd
 - Verschillen:
 - ❖ YHWH & Jeruzalem zijn onafscheidelijk verbonden, elders vaak verschillende goden voor verschillende steden
 - ❖ Reden van vernieling van stad is hier vaak goddelijke straf, niet altijd zo in Oude Testament
- Relatie godin Athena & stad Athene
- West-Semitische theologie: steden zijn vrouwelijke partners van hun goddelijke beschermheren
- Neo-Assyrische teksten:
 - Personificatie van steden
 - Steeds: mannelijkheid voorop! Om mannelijkheid van de Neo-Assyrische koning te benadrukken, vervrouwelijking van tegenstanders
 - OT profeten: tegengestelde beweging! Vervrouwelijking van Jeruzalem (mannelijkheid van YHWH onderlijnd)

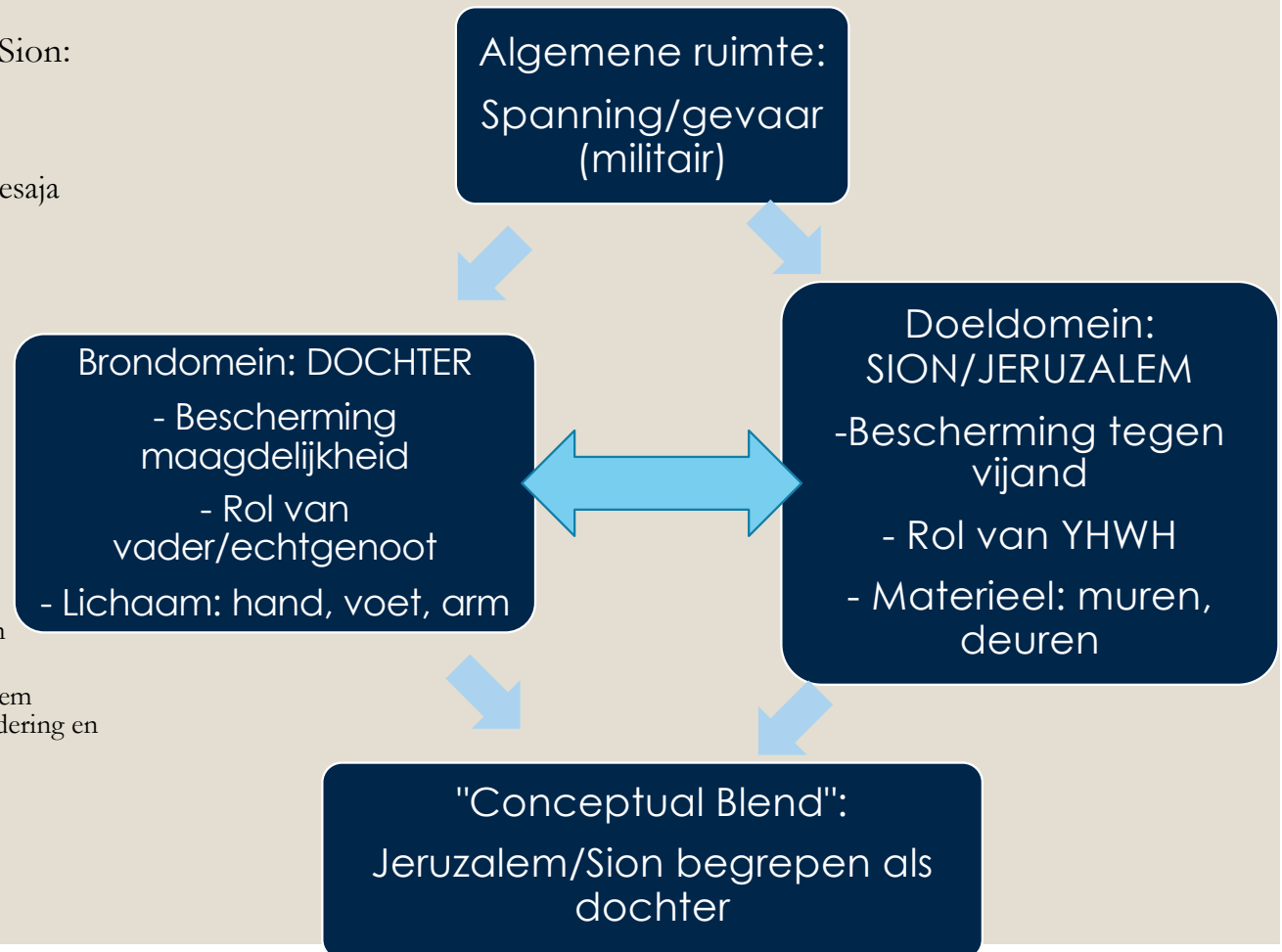
Ba'alat Gebal,
“dochter van
Byblos”

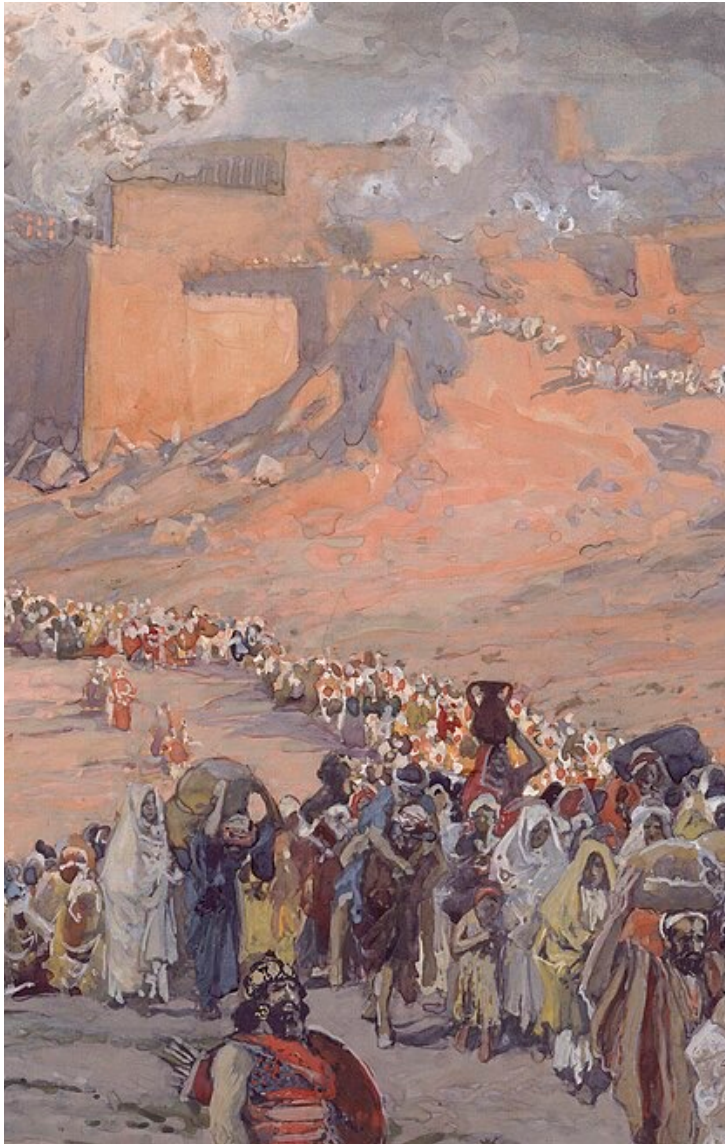

DOCHTER SION

3. Dochter Sion

- Focus op slechts 1 van de personificaties van Sion:
Dochter Sion
- Twee namen
 1. **Bat-tzion** : dochter (van) Sion -> centraal in Jesaja
 2. *Betullah-tzion*: meisje/maagd (van) Sion
 - explicatieve constructie:
"dochter/meisje" karakteriseert Sion
 - fungeert als titel: "Dochter Sion"
- Vaak in militaire context gebruikt
 - Begleering van Jeruzalem in 701 v.Chr.
 - Babylonische dominatie
 - Literaire persona "Dochter Sion"
= **emotionele katalysator**:
 - vrouwelijk personage waarin de gemeenschap lijden projecteert
 - De dichters maken gebruik van deze vrouwelijke stem omdat deze bij uitstek geschikt is om verlies, vernedering en hoop tot expressie te brengen.
- Conceptuele metafoor:
SION IS DOCHTER

3. Dochter Sion

- Dochter Sion
 - Uiteenlopende gedaantes
 - Polyfoon
- Cynthia Chapman: “*Jeruzalem Complex*”
 - feminisering van Jeruzalem centraal in de profetische verwerking van de Assyrische en Babylonische crisissen
 - Stad gepersonifieerd als overspelige vrouw, YHWH als eerbiedwaardige echtgenoot ; of Sion als kwetsbare dochter, nood aan bescherming van YHWH
 - Schuld voor verlies van de stad verlegd naar vrouwelijke stad, Assyrië onwetende ‘minnaar’ of ‘pion’ in huwelijksdrama
 - drie fasen in deze “biografie van Jeruzalem”:
 1. **Veronderstelde overwinning op Nineve (Assyrië) (701–612 v.Chr.)** – Jes 1, 3, 37, Zeph 3, Nah 3 tonen Jeruzalem als trotse vrouw.
 2. **Straf voor haar arrogantie en ‘onaanraakbaarheid’ onder Babylon (612–587 v.Chr.)** – Jer 2–3, Ez 16 en 23 schilderen haar als hoer.
 3. **Herstel en vergeving (post-587 v.Chr.)** – Jes 52, 50, 51, 54 bieden beelden van vergeving en herschikking van rollen
- Kunnen we een lineaire evolutie traceren?

TEKSTEN UIT JESAJA

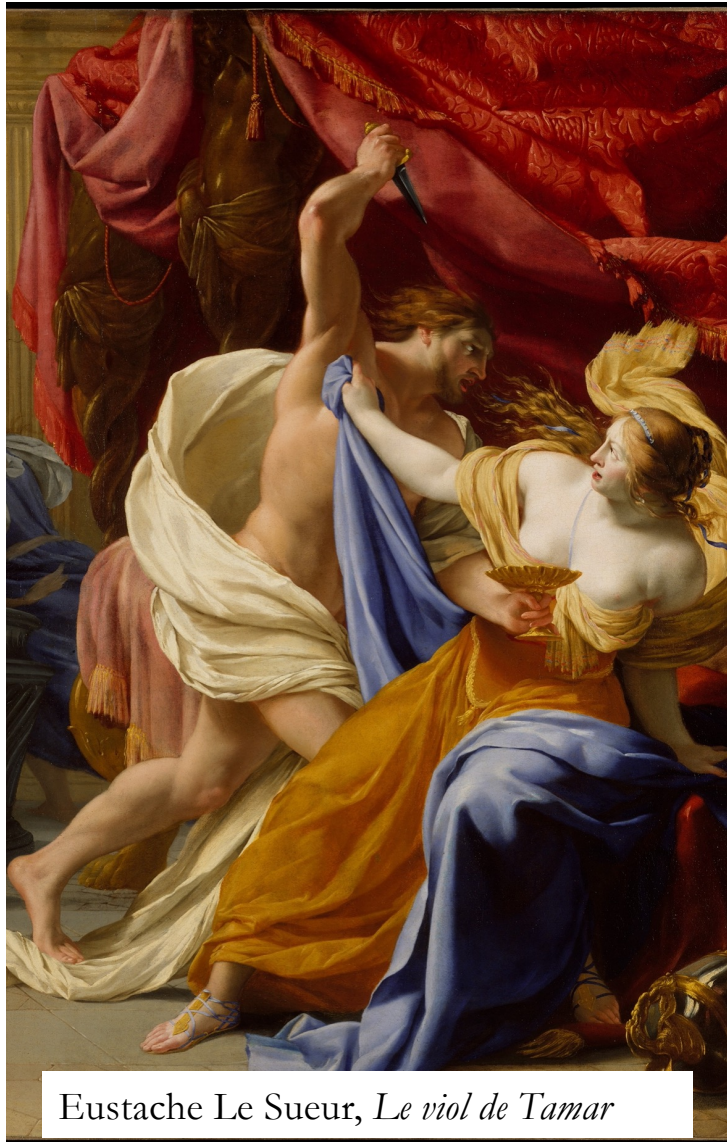
De verschillende gedaantes van Dochter Sion in Jesaja

⁷ Je land is verwoest, je steden zijn verbrand.
Vreemden stropen onder je ogen de akkers af,
vreemdelingen maken alles tot een woestenij.

⁸ Wat rest er nog van Dochter Sion?
Ze is als een hut in een wijngaard,
een schuilhut in een komkommerveld,
een stad in het nauw.
⁹ Had de HEER van de hemelse machten
ons niet een laatste rest gelaten,
het zou ons zijn vergaan als Sodom en Gomorra.

Tekst 1: Jes 1:7-9

**Sion als
kwetsbare,
bedreigde
entiteit**

Tekst 1: Jes 1:7-9

- Context:

- Jes 1: Intro van Jesaja
- Historisch: belegering van Jeruzalem 701

- De tekst:

- Soort: onheilsorakel door YHWH dat volk beschuldigt
- Opmerkelijke afwisseling mannelijke en vrouwelijke woorden
- Slechts 1 vrouwelijke figuur: Dochter Sion
- Meerdere beelden binnen de metafoor van Dochter Sion, seksuele ondertoon:
 - ❖ Vreemdelingen slopen de akkers
 - ❖ Klein huisje in wijngaard: biedt geen bescherming!
 - ❖ Expliciet seksuele connotaties: (v. 7) het land wordt “verwoest” (*shemema*), ook gebruikt voor verkrachting van Tamar (2 Sam 13:20)

¹⁶ De HEER zegt: Kijk eens hoe hooghartig die dochters van Sion zijn; zie hen verwaand flaneren en verleidelijke blikken om zich heen werpen, hoor het rinkelen bij de trippelpasjes die ze maken. ¹⁷ Daarom zal de HEER Sions vrouwen de schedel kaalscheren en hun voorhoofd ontbloten. ¹⁸ Op die dag neemt Hij hun alle opschik af: hun enkelringen, zonnetjes en maantjes, ¹⁹ hun oorringen, armbanden en sluiers, ²⁰ hun hoofddoeken, enkelkettinkjes, borstlinten, reukflesjes en amuletten, ²¹ de ringen aan hun handen en de ringetjes door hun neus, ²² hun prachtige kleren, mantels, omslagdoeken en tasjes, ²³ hun doorschijnende gewaden, hemdjies, tulbanden en sjaals. ²⁴ Dan zal er stank zijn in plaats van balsemgeur en zullen er touwen zijn in plaats van gordels; kale schedels en geen fraaie kapsels, grove rouwkledij en geen mooie feestgewaden. Dit alles vervangt de schoonheid.

²⁵ Sions mannen zullen vallen door het zwaard,
haar soldaten sneuvelen in de strijd.

²⁶ Haar poorten zullen weeklagen en rouwen,
berooïd hurkt Sion neer op de grond.

Tekst 2: Jes 3:16–26

De vernedering van de dochters van Sion

Zonnehanger, Uluburun schip, ca. 1300 v. Chr.

Tekst 2: Jes 3:16–26

- “**Dochters** van Sion” i.p.v. “Dochter Sion”:
 - Collectieve identiteit, verklede massa, verschrikkelijke *catwalk*
 - Is hun ijdelheid het probleem?
- **Materiële constructie** van Sion
 - Lichamen Dochters volledig opgebouwd via ornamenten en kleding.
 - Dystopisch portret van Jeruzalem: schoonheid, religie en lijden samen.
 - Goddelijke aanval: kaalheid, naaktheid, pijn, infecties en vernedering
- **Historische context**
 - Assyrische inname Samarië? Dochters: processie krijgsgevangenen?
 - Voorafschaduwung Babylonische Ballingschap? Cf. Babylonische ballingschap van koninklijke familie, inclusief moeder en vrouwen van koning in 2 K 24:15 – kleding stemt overeen met hogere klassen
- De **tekst**:
 - **Lijst** van kleding en sierraden
 - Enkelbandjes (‘ākāsîm), hangers (ševîsîm) en zon- & maanschijven (sahārônîm) als dragers van schoonheid, rituele en religieuze betekenissen:
 - Juwelen als dragers van herinneringen te midden van *trauma*
 - Amuletten als **bijgelovige bescherming**, maar helpen niet: ironie!
 - Goddelijke aanval, ook **seksuele ondertoon** (vb. “poorten”; naaktheid)
 - Dubbele framing:
 1. Vers 16–17: Pijn, geweld, lelijkheid.
 2. Vers 18-23: Lijst van schoonheid, vrouwelijkheid, materialiteit.
 3. Vers 24-26: Totale vernietiging van schoonheid, etc

Dit zegt Hizkia:

“Deze dag is er een van angst, straf en vernedering: het is als bij een geboorte waarbij de baarmoeder ontsloten is maar de kracht om te baren ontbreekt. 4 Maar misschien slaat de HEER, uw God, acht op wat de rabsake gezegd heeft, die door zijn heer, de koning van Assyrië, hierheen is gestuurd om de levende God te honen, en misschien zal Hij die belediging vergelden. Bid daarom voor degenen van ons volk die er nog over zijn.”

5 Zo kwamen de hovelingen van koning Hizkia bij Jesaja, 6 en Jesaja antwoordde hun:

‘Zeg tegen uw koning: “Dit zegt de HEER: Laat je niet ontmoedigen door de woorden waarmee de knechten van de koning van Assyrië Mij hebben bespot”
[...]

²¹ Jesaja, de zoon van Amos, liet Hizkia weten: ‘Dit zegt de HEER, de God van Israël: Wat je gebed over koning Sanherib van Assyrië aangaat, ²² dit is wat Ik, de HEER, over hem zeg:

Vrouwe Sion minacht je, ze lacht je uit,
meewarig schudt Jeruzalem haar hoofd.

²³ Weet wie je hebt beledigd en bespot,
wie je hebt uitgejouwd, uitdagend aangekeken:
het was de Heilige van Israël! [...]

³³ Daarom – dit zegt de HEER over de koning van Assyrië: Hij zal deze stad niet te na komen. Hij zal er geen pijl op afschieten, geen schild tegen opheffen en geen bestormingsdam tegen opwerpen. ³⁴ Hij zal terugkeren over de weg waarlangs hij gekomen is en deze stad niet te na komen – spreekt de HEER. ³⁵ Omwille van mijzelf en omwille van mijn dienaar David zal Ik deze stad beschermen en haar bevrijden.’

Tekst 3: Jes 37:3-5, 21-23

De hoonlach van dochter Sion

Tekst 3: Jes 37:21-23

◦ Context:

- Jes 36-37: diplomatische ontmoeting tussen Jeruzalem (Koning Hizkia, begeleid en geholpen door Jesaja) en boodschapper voor Assyrië
- Taal van competitie, mannelijkheid onderlijnd, provocatie van vrouw
 - ❖ Conflict Assyrië & Juda = competitie van mannelijkheid tussen Sennacherib en YHWH
 - ❖ Elementen van mannelijkheid: bescherming (van volk, familie, maagdelijkheid), militaire taal
 - ❖ In Neo-Assyrische teksten: competitie tussen mannelijkheid van de koningen; hier nu tussen Sennacherib en YHWH
- Historische context: belegering van Jeruzalem door Assyrië mislukt

◦ De tekst:

- Vrouwelijkheid gebruikt op een dubbele manier:
 1. Negatief: Jes 37:3: zwakheid van de mannen in Juda in het gevecht wordt vergeleken met barenspijnen van vrouw
 - ✓ Werpt schaamte op Juda
 2. Positief: Jes 37:22: beeld van sterke Dochter Sion die de Assyrische koning bespot o.w.v. zijn *avances*
 - ✓ Werpt schaamte op Assyrische koning
- Ironie: koning die zich via boodschapper als overwinner kwam voorstellen is eerst en vooral ontkracht door het hoongelach van een meisje! Ommekeer van Jes 10:32
- Gevolg: verzen 33-35: notie van protectie versterkt; mogelijks seksuele connotatie van “binnengaan”

Rembrandt, *Overwinning op Sennacherib*

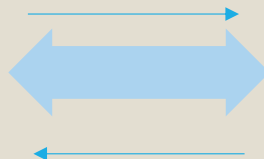
Vader
YHWH

Vertrouwen
Beschermen

Competitie
van
mannelijkheid

Maagdelijke dochter
Dochter Sion

Bespotten,
Minachten

Verleiden

Extern gevaar,
belager
Assyrië

Complexe
relaties met
Dochter Sion
in het hart

¹⁷ Word wakker, word wakker, Jeruzalem, sta op! De HEER heeft je laten drinken uit de beker van zijn toorn; je hebt uit die kelk gedronken, de beker die je zo heeft bedwelmde tot de bodem leeggedronken.

¹⁸ Er is niemand die je leidt, geen van de kinderen die je hebt gebaard; niemand die je bij de hand neemt, geen van de kinderen die je hebt grootgebracht.

¹⁹ Dubbel ongeluk heeft je getroffen: verwoesting en rampspoed – wie zal je beklagen?

honger en geweld – wie zal je troosten?

²⁰ Je kinderen zijn bezweken; als een antilope gevangen in een net, zo liggen ze op elke straathoek, overweldigd door de toorn van de HEER, verlamd door de dreiging van je God.

²¹ Daarom, luister hiernaar, ongelukkige, jij die beschonken bent, maar niet door de wijn.

²² Dit zegt je God, de HEER, de God die het opneemt voor zijn volk:

Ik neem de bedwelmende beker uit je hand, de kelk, de beker van mijn toorn, je hoeft er niet meer uit te drinken.

²³ Ik geef hem aan hen die jou kwelden, die je het bevel gaven: 'Ga liggen, dan lopen we over je heen!'

En je maakte je rug als de grond, een weg waarover men kon gaan.

¹ Ontwaak, ontwaak, Sion, en bekleed je met je kracht!

Bekleed je met je pronkgewaad, Jeruzalem, heilige stad.

Nooit meer zul je worden betreden door wie onbesneden is, of onrein.

² Klop het stof van je af en sta op, Jeruzalem, neem plaats op de troon. De ketenen om je hals zijn losgemaakt, gevangene, Dochter Sion.

Tekst 4: Jes 51:17–52:2

Van gestrafte tot herstelde vrouw

Portaels, *La fille de Sion*

Tekst 4: Jes 51:17–52:2

◦ Context:

- “Deutero-Jesaja”: na verwoesting van Jeruzalem, ballingschap
- Thema’s van zowel droefheid als troost

◦ Tekst

- “Gevangene dochter Sion”, maar ook als moeder afgebeeld, ook: dronken vrouw, rouwende, koningin
 - ✓ Veelzijdigheid van personage!
- Transitie van gevangene naar koningin, spectaculaire omkering
- Twee delen:

1. Jesaja 51:17–23 – Het kapotte lichaam

- Imperatieven: **“Ontwaak!”** → focus op lijden, op verleden
- Sion dronken van de beker van Gods toorn
- Vernederd, verlaten, liggend in het stof
- Moeder zonder kinderen → verlies van toekomst
- Lichaam kan zichzelf niet redden → totale machteloosheid
- Ballingschap en onderwerping centraal

2. Jesaja 52:1–2 – Het geklede lichaam

- Nieuwe (wel 8!) imperatieven: **“Bekleed u met sterkte, trek uw feestkleed aan”**
- Kleding = symbool van transformatie en herschepping
- Van gevangene naar **heilige stad**

Tekst 4: Jes 51:17–52:2

◦ Metafoor van kleding

- In literatuur uit het Oude Nabije Oosten: “bekleden” = transformeren, overweldigen, naar boven brengen (Sumerisch & Akkadisch)
 - ✓ Mensen/goden/plaatsen bekleed met macht of emoties
 - ✓ Bekleden van godenstandbeelden, om hun eigenschappen te activeren
 - ✓ In Jesaja: Sion ontvangt kracht die niet van haarzelf is, maar van God!
- Door kleding: Sion wordt meer dan zij ooit was
- Kleding als **goddelijke act** → nieuwe schepping
- Scherp contrast met Jes 3!
- Ook contrast met “Dochter Babylon” in Jes 47:

◦ Beweging en boodschap

- Van **stof** → **troon**
- Van **vernedering** → **verheffing**
- Van **kapot lichaam** → **bekleed lichaam**
- Hoop: lijden en vernietiging worden plaats van kracht en vernieuwing
- Transformatie van Sion = transformatie van de gemeenschap

Antonio Puccinelli, *La schiavitù degli Ebrei in Babilonia*

¹ Kom van je troon af,
zet je neer in het stof,
vrouwe Babel;
kies een zitplaats op de grond,
vrouwe Chaldea.
Niet langer noemt men je
teergevoelig en verfiynd.
² Pak de handmolen, maal het graan.
Sla je sluier terug, schort je rokken
op,
ontbloot je dijen, doorwaad rivieren.
³ Naakt word je tentoongesteld,
openlijk zul je te schande staan.

² Alle volken zullen je gerechtigheid zien, alle koningen je luister.

Men zal je noemen bij een nieuwe naam die de HEER zelf heeft bepaald.

³ Je zult een schitterende kroon zijn in de hand van de HEER, een koninklijke tulband in de hand van je God.

⁴ Men noemt je niet langer Verlatene en je land niet langer Troosteloos oord, maar je zult heten Mijn verlangen en je land Gehuwde.

Want de HEER verlangt naar jou en je land wordt ten huwelijk genomen.

⁵ Zoals een jongeman een meisje tot vrouw neemt, zo zullen jouw zonen jou ten huwelijk nemen, en zoals de bruidegom zich verheugt over zijn bruid, zo zal je God zich over jou verheugen. [...]

¹¹ De HEER laat overal horen, tot aan de einden der aarde:

Verkondig aan Dochter Sion:

“Je redder komt!

Zijn loon heeft Hij bij zich, zijn beloning gaat voor Hem uit.”

¹² Dan noemt men hen Het heilige volk, Volk dat door de HEER is vrijgekocht, en jij zult Geliefde heten, Nooit verlaten stad.

⁷ Nog voor Sion weeën heeft, moet ze bevallen;

voor de barensnood over haar komt, brengt ze een zoon ter wereld.

⁸ Wie heeft ooit zoiets gehoord?

Wie heeft ooit zoiets gezien?

Kan een land in één dag worden gebaard, kan een volk in één keer worden geboren?

Maar Sion baart haar kinderen terwijl de weeën net begonnen zijn.

⁹ Zou Ik de moederschoot openen en niet laten baren? – zegt de HEER.

Of zou Ik laten baren

en de schoot gesloten houden? – zegt jullie God.

¹⁰ Laat allen die Jeruzalem liefhebben zich met haar verheugen en juichen om haar, laat allen die om haar treuren nu samen met haar jubelen.

¹¹ Aan haar vertroostende moederborst zullen jullie drinken en verzadigd worden, haar rijke, volle borsten zullen je zogen en verkwikken.

¹² Want dit zegt de HEER:

Ik laat de vrede als een rivier naar haar toe stromen,

de rijkdom van alle volken als een overlopende beek,

en jullie zullen ervan drinken.

Je zult op de heup gedragen worden en worden gewiegd op haar schoot.

¹³ Zoals een moeder haar zoon troost, zo zal Ik jullie troosten;

Tekst 5: Jes 62:2-12 Jes 66:7-13

Dochter Sion als kroon & moeder

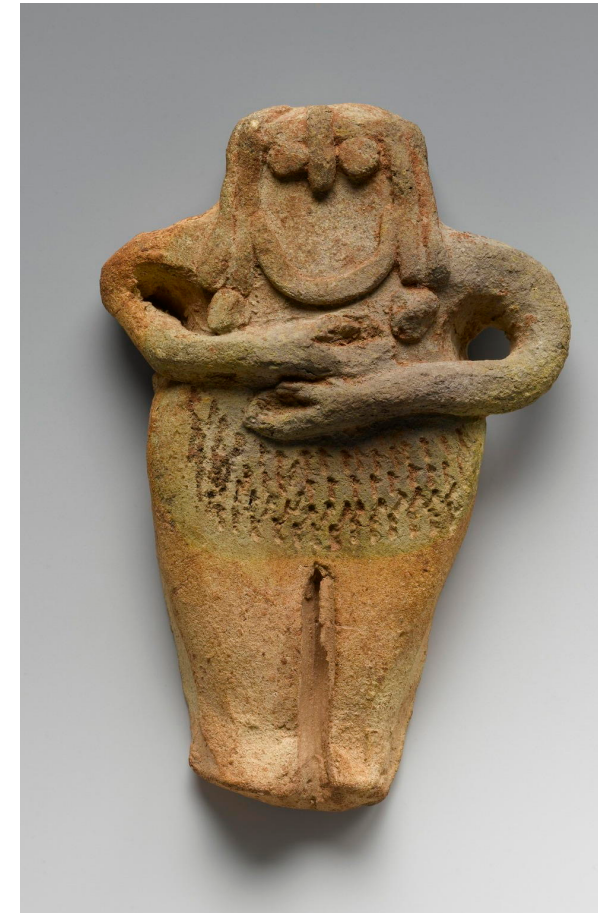
Bartolomeo Cavarozzi, *Vergine e Bambino con Angeli*

Tekst 5: Jes 62:2-12 & Jes 66:7-13

- **Dochter Sion in Trito-Jesaja (Jes 56–66):** “Sion” 7x, “Dochter Sion” expliciet slechts 1x (62:11)
- **Context:** herstel, tweede Tempel
- **Jes 62: “Dochter Sion”**
 - Sion als **kroon** in Gods hand:
 1. **Sociaal/gender-aspect:** Sion wordt verheven tot **koningin** → statusverhoging.
 2. **Ruimtelijk aspect:** stad wordt herbouwd als kostbare “murenkroon” (cf. Jes 54:11–12: fundamenteën, muren, poorten van edelstenen).
 - Beide aspecten benadrukken **koninklijke status** van Jeruzalem, ondanks ontbreken van monarchie
 - Sion als **bruid** → huwelijksmetafoor aanwezig. Probleem: Eigen zonen huwen? Incestueus?
 - Alternatief: woordspel met Hebreeuws werkwoord *ba'al* = “huwen, heersen over”
 - aanduiding van bevolkingsherstel en politieke verheffing van de stad
 - **Nieuwe namen: Stad:** “Mijn Welbehagen in haar” (Hephzibah). **Land:** “Getrouwd” (Beulah) (v. 4).
 - Huwelijksmetafoor opnieuw
 - Oude Nabije Oosten parallel: godheid gehuwd met stad -> YHWH presenteert zich als **patroondeus van Jeruzalem**.
 - Verandering van status: van **verlaten/verlaten vrouw** naar **bemide bruid/koningin**.

Tekst 5: Jes 62:2-12 & Jes 66:7-13

- **Dochter Sion in Trito-Jesaja (Jes 56–66):** “Sion” 7x, “Dochter Sion” expliciet slechts 1x (62:11)
- **Context:** herstel, tweede Tempel
- **Jes 66:** Sion als moeder
 - **Sion als moeder die baart** (uniek beeld in Jes)
 - **Baren zonder pijn** → contrast met traditioneel beeld van de lijdende vrouw in oorlog/ellende.
 - **Moederlijke beelden:** moederschoot, borsten vol melk, kinderen op knieën vertroeteld.
 - **Rolverschuiving:** Sion niet langer alleen ontvanger van Gods belofte, maar **mediator van Gods zegen** aan haar kinderen.
 - **Gods rol**
 - 66:9: God als **vroedvrouw**, meester van de moederschoot, i.p.v. vader of echtgenoot.
 - Jes 66:13: “Zoals een moeder haar kind troost, zo zal Ik jullie troosten.” God en Sion versmelten!
 - Ook een vrouwelijke rol is voor God weggelegd! Cf. Jes 54:7-8:
 - ⁷ Ik heb je voor een ogenblik verlaten,
maar vol **mededogen** neem Ik je weer bij me.
 - ⁸ In laaiende toorn verborg Ik mijn gelaat voor je, slechts één ogenblik,
maar Ik zal me weer over je ontfermen
met eeuwigdurende liefde,
zegt de HEER, die je vrijkoopt.
 - **Hebreeuws woord voor mededogen/compassie:**
 - Afgeleid van z.n. *rehem* = baarmoeder/uterus
 - Zoals moeder deelneemt aan leven van kind en geboorte mogelijk maakt, zo participeert God in menselijke ervaring.

Brooklyn Museum: Mesopotamian. *Female Figurine*, late 3rd millennium B.C.E.

EEN LINEAIR VERLOOP?

Slotbeschouwing

Een lineair verloop?

Weg van dochter Sion in Jesaja:

Van
kwetsbaar
meisje (Jes
1:8)

naar
vernederde
dochters (Jes
3:14-24)

naar
zelfzekere
vrouw (Jes
37:22)

van gestrafte
tot herstelde
vrouw op
troon (Jes
51-52)

tot
gekroonde
(Jes 62) en
barende
vrouw (Jes
66)

Geschiedenis van Jeruzalem:

Bedreiging onder
Assyrië

Bedreiging onder
Babylon

Verwoesting van
de Tempel,
Tempelloze tijd
en Ballingschap

Voorzichtig
herstel

Tweede
Tempeltijd
Theocratie

David Roberts, *Jerusalem from the Mount of Olives*

¹ De rechtvaardige gaat te gronde
en niemand bekommert zich erom;
[...] ³ Maar jullie, kom dichterbij,
kinderen van een waarzegster,
nageslacht uit ontucht en overspel.

⁴ Over wie maken jullie je zo vrolijk?
Tegen wie zetten jullie zo'n grote mond op,
naar wie steek je je tong uit?
Zijn jullie zelf geen kinderen uit zonde,
nageslacht van leugen en bedrog?

⁵ [...] Jullie slachten kinderen in de wadi's,
onder overhangende rotsen.

⁶ Tussen de doden in de wadi
komen jullie zelf te liggen,
dat is je bestemming.
Aan hen heb je immers wijnooffers gebracht
en graanoffers opgedragen.
Zou Ik daar vrede mee hebben?

je ging de berg op om een offer te brengen.

⁸ Achter je deur en je deurpost
heb je je schandelijke tekens geplaatst.
Je hebt je van Mij afgekeerd:
naakt spreidde je het bed breed uit,
je vlijde je er neer,

je sprak een prijs af met je mannen,
je sliep maar al te graag met hen
en bekeek hun lichaam gretig.

⁹ Je daalde af naar Moloch
met olie en balsem in overvloed.

Je stuurde je boden naar verre oorden,
zelfs tot diep in het dodenrijk.

Een lineair verloop?

- Hoewel we een lijn kunnen trekken, **ontsnapt het personage Sion elke rechtlijnige evolutie!**

- Beeld van gescheiden Sion in Isa 50:

¹ Dit zegt de HEER:

Waar is de scheidingsbrief
waarmee Ik jullie moeder heb weggestuurd?

Of waar is de schuldeiser
aan wie Ik jullie heb verkocht?

Nee, vanwege jullie zonden zijn jullie verkocht,
vanwege je wandaden is je moeder weggestuurd.

² Waarom was er niemand toen Ik kwam?

Waarom antwoordde niemand toen Ik riep?

Zou mijn arm te kort zijn om te bevrijden?

Ontbreekt het Mij aan kracht om te redden?

Alleen al door te dreigen laat Ik de zee droogvallen
en vorm Ik rivieren om tot woestijn,

waarin de vis stinkt door gebrek aan water
en van dorst sterft.

³ Ik kan de hemel in duisternis hullen
en hem bekleden met een rouwgewaad.

- Beeld van Sion als prostituée in Isa 57 (cf. Jes 1:21):

Conclusie

- Dochter Sion, net als Jeruzalem:

Een verhaal van vallen en opstaan

Een polyfoon, divers portret